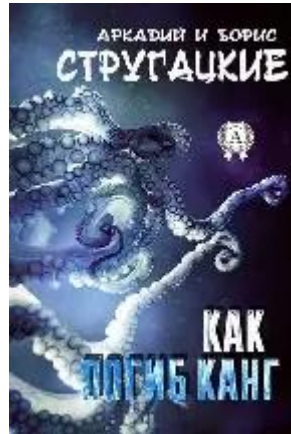

Arkadi Strugatski

Kuidas hukkus Kangg

1

Kangg ootas, kaevanud kogu oma tohutu keha pehmesse mudasse, jättes välja üksnes silmad – ümmargused mustad “käbid”, mis meenutasid tohutuid basaltkilde, mida oli veealuses sügavikus küllaga. Ümberringi valitses läbipaistmatu pimedus, viie kilomeetri sügavune igavene pimedus, mida valgustasid vaid muda nõrk helkimine ja helendavate kalakeste harvad värvilised sähvatused. Aga Kanggi silmadele ei olnud palju valgust vaja — ta nägi suurepäraselt kõike, mida tal oli vaja näha. Hetkel oli tema tähelepanu keskpunktis tume lõhe vastasoleva kalju allservas — kitsas horisontaalne pilu rippuva kivimassi all. Kangg ootas. Ta oli kannatlik. Rumalad krevetid tormasid siinsamas mudas ringi, otsides ja süües pisikesi koorikloomi. Nad ronisid tema silmadele, liigutasid seal tundlaid ja, märgates saaki, söötsid sellele järele. Kangg talus — või pigem ei pannud hüppajaid tähelegi. Ta ootas.

Siis märkas ta pilkases pimeduses kalju all mingit lainetust. Miski liigutas seal — peenike, pikk. See roomas välja, vääneldes, kokku tõmbudes ja siis end sirutudes; selle järel teine samasugune, kolmas, neljas — pikad hallikad kombitsad, täis soomustatud tüükaid. Kombitsad kobasid vilkalt helendavas tolmus, kuni üks neist puudutas ettevaatamatut krevetti ja otsekui kleepus selle külge. Krevett tõmbus äkitselt tagasi ja hakkas meeletult võitlema. Ta sirutas välja oma põlvesarnase kõhu, kuid kombits tõmbus kiirelt tagasi koopasse ja libises siis uuesti välja, kobades ahnelt ringi nagu varengi. Kõike seda nägid hästi Kanggi liikumatud teravad silmad. Ta ootas. Tema vaenlane ei kiirustanud. Neli krevetti ja üks suur krabi õhukestel pikkadel jalgadel haarati haarduvate kombitsate poolt kinni, enne kui koopa sügavusest ilmus välja inetult paisunud, määrdunud-hall mass ja täitis kogu lõhe. See oli täis plekke ja tüükaid ning selle keskel olid avatuna tähelepanelikud punnis silmad.

Kaheksajalg ronis välja oma pesast ja hakkas aeglaselt liikuma kalju ümber, tõstes põhja kohale üles oma kotitaolise keha.

Enam polnud midagi oodata. Kanggi lihased tõmbusid pingule, ta astus veidi tagasi ja hüppas. Samal hetkel sööstis kaheksajalg kõrvale, kuid oli juba liiga hilja. Hirmsad lõuad sulgusid tema silmade taga, tungides paksu kotitaolise keha kleepuvasse koesse, mis võttis hetkega heleroosa tooni. Peajalgse kombitsad tõmblesid kramplikult, püüdes kivist kinni haarata ja end vabastada. Must muskuseline lima segunes üleskeerutatud helendava mudaga ja jäi raske pilvena rippuma võitlevate hiiglaste kohale. Meeleheitliku pingutusega õnnestus kaheksajalal end vabaks kiskuda, jättes Kanggi hammaste vahele korraliku tüki oma massist. Koheselt haaras ta vastase pea oma kombitsate haardesse. Kangg ei suutnud lõualuid avada – elastsed, libedad kombitsarõngad pigistasid teda uskumatu jõuga, kaheksajala nokk kraapis luiseid plaate tema kuklal. Kuid Kangg teadis hästi, et see röögatu lödi monstrum ei suuda tema sarvkattega kaetud kehale mingit kahju tekitada. Ta laskus aeglaselt põhja ja üritas taas lõugu avada, kuid tundis kohe, et rõngad nende ümber surusid veelgi tugevamini kokku. Muda vajus aeglaselt põhja, muskuspilv hajus. Kokkupõrkunud hiiglased jäid liikumatult seisma; väliselt ei reetnud miski nende jõudude tohutut pinget. Kumb on tugevam – kaheksajala surmav haare või Kanggi võimsate lõualuude lihased? Tuli välja, et Kangg on tugevam: sentimeeter sentimeetri järel, venitades sarvkesta külge imendunud kombitsaid, avanes pikki teravaid hambaid täis suu. Ja äkki pingutus nõrgenes – kaks rõngast, mis surusid Kanggi pead kokku silmade juures, ei pidanud vastu ja lõhkesid. Nende elastne kude vajus laiali, iminapad libisesid maha ja Kangg hammustas ühe liigutusega – paremalt vasakule – läbi ülejäänud rõngad. Sandistatud peajalgne, väljutades viimase portsu musta muskust, üritas end kuskile põhja peale peita, kaevuda kivide vahele mudasse. Kuid veealuse maailma pilkases pimeduses oli see abinõu üsna mõttetu – Kangg haaras taas kaheksajalgsest kinni. Võitlus raevuka võitja ja poolelusa alistatu vahel oli lühike. Kaks korda avanesid ja klõpsasid kinni Kanggi lõuad ning molluski pehme keha lagunes kolmeks värisevaks tükiks. Jälle langes maha helendav tolm; hirmust kivide alla peitunud krevetid ja vähid liigutasid end ning hakkasid vaikselt Kanggi ümber kogunema, aimates kergelt saaki. Hiiglane rebis ja neelas kiirustades veel väänlevate kombitsate ja pehme valge liha tükke. Varsti jäid võidetust järele vaid räbalad ning end täis söönud Kangg ujus mudast välja, jättes teda ümbritsenud prügilalale pidusöögi jäänukid.

2

Kanggi elus – ta sündis nii ammu, et kui ta oleks osanud mõelda, oleks ta pidanud end igaveseks – oli mitmel korral olnud perioode, mil teda valdas ebamäärane rahutus, mis sundis teda maha jätma oma harjumuspärase elupaiga ja asuma eesmärgita rännakule. Siis tormas ta tohutu kiirusega, kogu keha väänlemas, põigeldes mööda teele ette jäävatest kaljutippudest, ületades mäeahelikke, laskudes kuristikesse, puutudes kokku kõiksuguste takistuste ja ohtudega. Tema tumedasse ajusse tekkisid aeg-ajalt ebamäärased mälestuskillud: lai kivine tasandik, mis oli täis hiiglaslike luude kuhjasid; kaugelt vaadates hämmastust tekitav kummaline vormitu

loom — kokkupõrge temaga oleks Kanggile peaaegu elu maksnud; kitsas ja looklev koobas, mille vesi oli peaaegu kuum ja lõhnas ebameeldivalt — hingata oli seal väga raske, kuid selle läbinud, tundis hiiglane end erakordselt reipa ja tugevana; krabide parved, kes pesitsesid koobastes; lõputud kalmaaride parved, kes rändasid ühest veealustest orust teise... Kangg oli palju näinud, käinud paljudes kohtades; vahel jäi ta mõnda neist pikemaks ajaks, kuid asus siis taas teele ning läbis tohutuid vahemaid, ajendatuna arusaamatust tungist. Ja nüüd, seedides kaheksajalga, tundis ta endas seda sama tungi, kuid seekord tõukas see teda liikuma mitte horisontaalselt, vaid vertikaalselt. Kangg, kergelt vääneldes, hakkas esmalt aeglaselt, seejärel üha kiiremini ja kiiremini ülespoole tõusma. Veepõhja nõrk helendus kustus. Ümberringi valitses täielik pimedus. Kuigi — ei, mitte päris täielik. Aeglaselt ujus mööda õrnillakast valgusest särav ümmargune olend — lai kõht, hambuline suu ja ülaosas väike värisev saba. Mööda tormas parv punaseid tulukesi, kusagil süttis valge valguse pilv ja lahustus aeglaselt pimedusse. Kangg tõusis kiirelt ülespoole, töötades uimede ja sabaga ühtlaselt ja jõuliselt. Vesi muutus jahedamaks, värvilisi tulukesi kohtas üha sagedamini. Kord märkas Kangg vetesügavustes mitut suurt ebamäärast varju, mis tõusid tema järel üles, - siis pööras hiiglane end pea alaspidi ja sööstis nende poole. Nood kargasid eri suundadesse ja kadusid.

Kangg ei tundnud end eriti hästi — algas rõhitus, justkui midagi suruks maost sisu välja; peas kumises, silme ees ujusid verised täpid. Siis hakkas valutama kogu keha; valu üha tugevnes, muutus peaaegu talumatuks (Kangg hakkas meeletult sabaga vehkima) — ja siis äkki lõppes. Järele jäi vaid tuim ärritus, justkui lihased ja luud venitaksid nahka seestpoolt ja kohe-kohe kargaksid välja. Kuid endiselt tõusis Kangg kergelt ja kiiresti, ning värvilised tulukesed keerlesid tema kehast jäävates võimsates keeristes.

Ümberringi ei olnud enam endist tintmusta pimedust — nõrgad, nähtamatud kiired läbistasid vee, andes sellele peene sinaka varjundi. Muutus üha valgemaks. Parv valgekõhulisi mõõkvaalu sööstis Kanggile kallale, pidades teda ilmselt ebatavalise suuruse ja kujuga vaalaks. Kangg ei aeglustanud isegi liikumist — ta pööras vaid hetkeks pea, ja kõige julgem kiskjatest jäi pooleks rebituna vetekeerisesse pöörlema. Ülejäänud peatusid ja viskusid hukkunud kaaslastele kallale.

Vesi soojenes kiiresti ja võttis läbipaistvalt roheka värvuse. Ja siis tõusis Kangg täie hooga veepritsmete ja veevahu pilves pinnale, kukkus siis kohutava plaksatusega tagasi vette ja jäi uimase, pimestatu ja hämmeldununa lainetele hulpima.

3

Ristleja „Swift” komandör sai vesilennukilt teate: „Allveelaev kahe miili kaugusel kagus”. Anti lahinguhäire. Pikk hallikas-sinine iludus pööras ümber ja suundus täiskiirusel kagusse. Binoklist oli selgesti näha, kuidas lainetesse kaob periskoobi peenike toru — allveelaeval saadi ilmselt aru, et neid märgati, ning kiirustati võtma lahinguks veidi paremat positsiooni.

Sel hetkel saabus uus teade: „Veel üks allveelaev ühe miili kaugusel kursi järgi.“

— Kurat võtaks! — hüüatas kapten.

— Kummaline, — ütles aeglaselt abiline, kes jälgis ümbrust läbi binokli.

— Pole midagi imelikku, neid võib olla siin piirkonnas väga palju.

— Ma ei mõtle seda, sir, — vastas abiline. — See pole allveelaev. Kas soovite vaadata?

Ta tegi kaptenile ruumi ja too kummardus okulaaride kohale. Vaateväljas, veidi lähemal kohale, kuhu kadus esimene allveelaev, võis näha pikka ebaühtlast musta kõrgendikku — justkui oleks veealuse mäe kaljune tipp äkitselt ookeani pinnale tõusnud.

— Jah, see pole allveelaev, — ütles kapten.

— Tõenäoliselt on see vaal, härra, — märkis abiline.

Kapten vaikis hetke, arvutades, mitu skaalaühikut see kummaline objekt tema vaateväljas hõlmab.

— Ma pole kunagi kuulnud vaaladest, mis oleksid üle neljakümne meetri pikad... ja selliste hammastega seljal.

— Üle neljakümne meetri pikk, härra? See on tõeline koletis!

— See liigub!

Pikk hambuline kungas pööras end tõepoolest ringi ja hakkas „Swifti“ suunas liikuma, kadudes siis äkki lainetesse ja paisates õhku valge vahupilve.

— Valmistage süvaveepommid ette, — käskis kapten. Hiljem ta tunnistas, et jahipidamine enneolematule merekoletisele huvitas teda sel hetkel rohkem kui vaenlase allveelaeva uputamine. Samal ajal saabusid hüdrolaanilt, mis nägi kõike, mis toimus vetesügavuses, üha uued teated. Esimene allveelaev sukeldus kahekümne viie meetrit sügavusele ja valmistus ilmselt torpeedorünnakuks — sinakas siluett, mida oli vaevu näha sinakasrohelise vee taustal. Äkki sukeldus ka teine allveelaev – ei, mitte allveelaev, vaid kurat teab mis – tohutu, must, ja väänlev kogu sööstis sügavusse, jättes endast maha mullitava veejälje. Ah, kui kahju — pilv varjas päikese, midagi pole enam näha.

Kapten rebis kõrvaklapid peast.

— Hüdrofonil, mida on kuulda? — karjus ta.

— Propellerite müra, härra... Aga kummaline, nad ei liigu... ja veel on selline heli, nagu saetaks rauda.

— „See“ segab neid, — pomises kapten ja andis käsu: — Süvaveepommid!

Kolm veesammast tõusid ahtri taga õhku. Möödus paar minutit.

— Ahaa! — Hüüdis hüdrofoni operaator. — Nad tulevad pinnale!

— Vaadake siia, härra, — märkis abiline vaikselt, osutades millelegi paremal pardal. Seal, läbipaistvates pudelrohelistes lainetes, laienesid üha suured tumepunased laigud.

— Me haavasime „teda“, — ütles kapten.

Abiline noogutas vaikides.

Samal ajal, umbes kahe saja meetri kaugusel vasakust pardast, hakkas vesi keema ja vahutama — seal tõusis allveelaev üles. Kõikidel, kes viibisid hävitaja tekil, päästsid suust üllatushüüde. Allveelaeva komandosild oli muljutud nagu konservikarp, millele oli astunud saabas; periskoobi toru oli sõlme keeratud, käsipuud maha rebitud ja uskumatu jõuga kõveraks painutatud, võõrisuurtükk pidas vaevu vastu — rippus mingitel juppidel.

— Kas me tõesti tabasime seda nii täpselt? — pomises abiline, tõstes binokli silme ette. — See on võimatu!

Jah, seal, leebete siniste lainete all, oli juhtunud midagi salapärast.

— Kohe saame teada, — vastas kapten.

Purustatud komandosilla luugist ronis välja allveelaeva meeskond: nad uurisid purustusi, karjusid midagi, žestikuleerisid meelega. Kapten käskis saata paadid välja.

Ja siis juhtus midagi kohutavat. Vaevalt oli esimene paat kümne relvastatud meremehega hävitajast eemale sõitnud, kui vesi hävitaja ja allveelaeva vahel kahte lehte laiali paiskus ning veepinnale ilmus koletislik pea, suur kui sõiduauto. Kõik jäid hirmust kangeks. Pea oli jube — lame ja piklik nagu krokodillil, kaetud sarvja soomusega, külgedele väljaulatuvate verd täis valgunud teleskoopsilmadega, mis vaatasid ringi raevukalt ja kõike vihkavalt. Avanesid kohutavad lõuad, milles oli rida hiiglaslikke kõveraid hambaid... Paadis olevad madrused ei jõudnud tõenäoliselt arugi saada, mis toimub. Lõuad sulgusid ja avanesid uuesti, sülitades välja peeneks järatud paadilaudu ja liharäbalaid.

Siis tormas kapten kiirlaskekahuri juurde, tõukas kõrvale kangestunud suurtükimehe ja saatis järjest viis mürsku koletise kurku.

Kangg vajus aeglaselt vetesügavusse — moonutatud, küljest rebitud alalõuga, laia rebendiga kõhus, kuid ikka veel elus. Tema kohal keerlesid hägused verejoad. Hetkel soovis ta vaid üht — jõuda oma koduse pehme mudani, kaevata end sinna sisse ja surra.

LÖPP!